

Eiropas
Komisija

Kas ir Eurydice?

Eurydice tīkla uzdevums ir izprast un izskaidrot Eiropas dažādo izglītības sistēmu organizāciju un darbību. Tīkls piedāvā valstu izglītības sistēmu aprakstus, salīdzinošus apskatus par konkrētām izglītības tēmām, izglītības rādītājus un statistiku. Visas Eurydice publikācijas bez maksas ir pieejamas Eurydice tīmekļa vietnē vai drukātā veidā pēc pieprasījuma. Eurydice darba mērķis ir veicināt izpratni, sadarbību, uzticību un mobilitāti Eiropas un plašākā starptautiskā mērogā. Tīklu veido Eiropas valstu nacionālās nodaļas, un to koordinē ES Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra. Vairāk informācijas par Eurydice skatīt <http://ec.europa.eu/eurydice>

Pilns ziņojums

Entrepreneurship Education at School in Europe ir pieejams angļu valodu Eurydice tīmekļa vietnē <http://ec.europa.eu/eurydice>

Drukātas ziņojuma kopijas

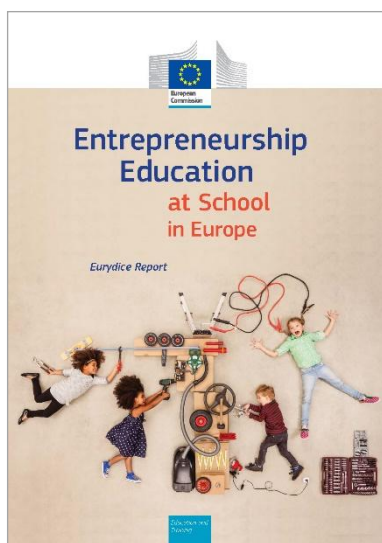
ir pieejamas pēc pieprasījuma:
eacea-eurydice@ec.europa.eu

Kontakti:

Wim Vansteenkiste,
Communication and Publications:
+32 2 299 50 58

Eurydice galveno faktu buklets

Uzņēmējdarbības izglītība Eiropas skolās

Kāpēc uzņēmējdarbības izglītība ir svarīga? Vai Eiropas valstis to iekļauj savās skolu programmās? Kādas stratēģijas tās veicināšanai jau ir ieviestas? Kā uzņēmējdarbības mācīšanai tiek sagatavoti skolotāji? Šie ir jautājumi, ko uzsver Eurydice jaunais ziņojums par uzņēmējdarbības izglītību.

Jau daudzus gadus uzņēmējdarbības izglītības attīstība un veicināšana ir bijis viens no ES institūciju un dalībvalstu politikas pamatzdevumiem. Ir skaidrs, ka situācijā, kad ir augsts jaunatnes bezdarbs, draud ekonomiskās krīzes un notiek straujas pārmaiņas mūsu sarežģītajā zināšanās balstītajā tautsaimniecībā un sabiedrībā,

tādas caurviju spējas kā uzņēmējspēja ir būtiskas ne tikai jauniešu domāšanas veidošanā, bet arī, lai sniegtu prasmes, zināšanas un attieksmes, kas nepieciešamas uzņēmējdarbības kultūras attīstībai Eiropā. Tomēr, lai gan dažas valstis ir cītīgi veicinājušas uzņēmējdarbības izglītību jau vairāk kā desmitgadi, citas to sāk tikai tagad.

Turpinot 2012. gada Eurydice uzņēmējdarbības izglītības ziņojuma ⁽¹⁾ tematiku, jaunais analītiskais materiāls aptver jaunāko informāciju par situācijas attīstību Eiropā – atjaunotu un detalizētāku informāciju par stratēģijām, izglītības satura norādēm un sasniedzamajiem izglītības rezultātiem, kā arī apskata tādas jaunas tēmas kā uzņēmējdarbības izglītības finansēšanas mehānismi un skolotāju sagatavošana. Ziņojums apskata situāciju vispārīzglītojošajās skolās visās trīs skolu izglītības pakāpēs (ISCED 1-3), kā arī skolas vidē organizētā sākotnējā profesionālajā izglītībā un apmācībā (IVET). Informācija datēta ar 2014./15. mācību gadu un aptver 33 valstis no Eurydice tīkla. Pārskats par uzņēmējdarbības izglītības attīstību katrā valstī sniegts nacionālajās informācijas lapās.

Ziņojuma kontekstā uzņēmējdarbības izglītība tiek definēta kā process, kurā skolēni attīsta uzņēmēja prasmes un domāšanas veidu, ar kuru palīdzību pārvērst radošas idejas uzņēmējdarbībā. Tā ir visiem skolēniem būtiska kompetence, kas veicina personības attīstību, aktīvu pilsonisko nostāju, sociālo iekļaušanu un nodarbināmību.

Eurydice galveno faktu buklets sniedz ieskatu dažos galvenajos ziņojuma atzinumos.

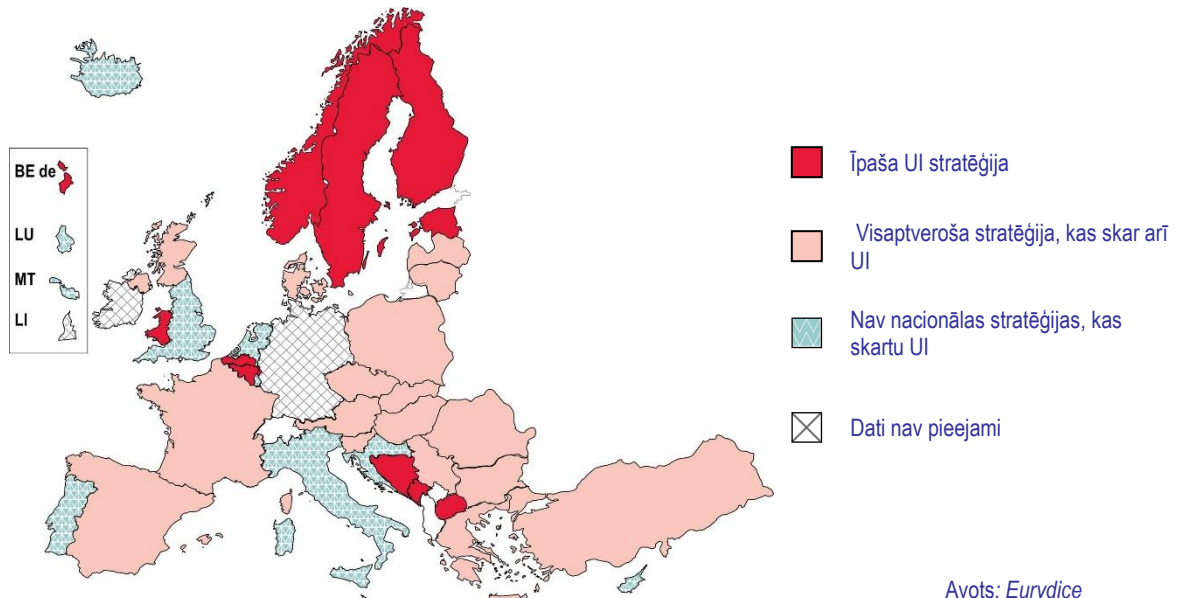
⁽¹⁾ *Entrepreneurship Education at School in Europe* (Eurydice, 2012)
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Publications:Entrepreneurship_Education_at_School_in_Europe

Uzņēmējdarbības izglītības politikas izveide katrā valstī notiek savā tempā

No 38 apskatītajām izglītības sistēmām 11 sistēmās 2014./15. mācību gadā pastāvēja īpaša uzņēmējdarbības izglītības stratēģija, bet 18 sistēmās pastāvēja vispārīga stratēģija, kas aptvēra arī citas politikas jomas. Deviņās valstīs nebija šādas stratēģijas.

Kopumā secināts, ka stratēģijās, kurās uzmanība pievērsta tieši uzņēmējdarbības izglītībai, šī tematika tiek atspoguļota pilnvērtīgāk, tiek ietverts plašāks pasākumu klāsts un sniegts lielāks atbalsts šīs izglītības īstenošanai.

Nozīmīgākās centrālā līmeņa stratēģijas, kas skar uzņēmējdarbības izglītību (UI), 2014/15

Īpašas uzņēmējdarbības izglītības stratēģijas izstrādā Ziemeļeiropā un Rietumbalkānos

Pārdomātas, tradīcijām bagātas uzņēmējdarbības izglītības stratēģijas pastāv Ziemeļvalstīs. Dānija, Zviedrija, Somija un Norvēģija ir valstis, kuru ieguldījums ar uzņēmējdarbību cieši saistītās inovācijās skaidri atspoguļojas pastāvīgi augstajos starptautisko inovācijas rangu tabulu rādītājos. Rietumbalkānos – Bosnijā un Hercegovinā, Melnkalnē un bijušajā Dienvidslāvijas Republikā Maķedonijā – arī ir īpašas uzņēmējdarbības izglītības stratēģijas,

kas sasaucas ar šim jautājumam pievērsto uzmanību ES politikā, piemēram, Eiropas Komisijas vadītajā ES Mazās uzņēmējdarbības aktā ⁽²⁾ un Rīgas secinājumos ⁽³⁾ norādītajos profesionālās izglītības un apmācības sasniedzamajos rezultātos. Tie ietver politiskos uzstādījumus kā daļu no integrācijas procesa Eiropas Savienībā, ko uzrauga nacionālajā un ES līmenī.

Nodarbināmība - visām uzņēmējdarbības izglītības stratēģijām kopīgs mērķis

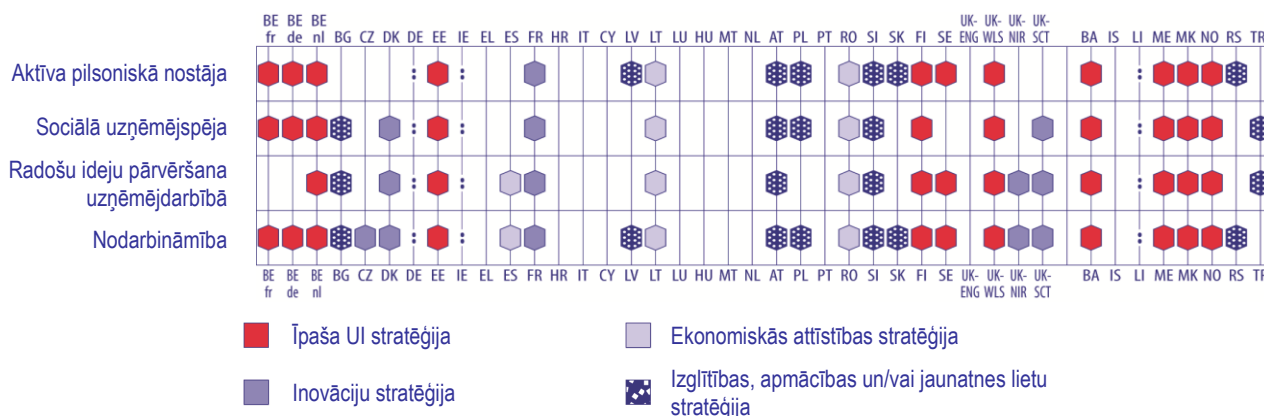
Saskaņā ar jaunāko pētījumu rezultātiem, ziņojumā analizēti četri stratēģiskie mērķi: aktīva pilsoniskā nostāja, sociālā uzņēmējspēja, radošu ideju pārvēršana uzņēmējdarbībā un nodarbināmība. Divdesmit valstīs vai reģionos stratēģijā atbalstīti

vismaz trīs no šiem mērķiem un visvairāk – nodarbināmība. Šis uzsvars saskan ar mēģinājumiem veidot politiku augstā jaunatnes bezdarba apkarošanai daudzās Eiropas valstīs.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/small-business-act/index_en.htm

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/2015-riga-conclusions_en.pdf

Ar uzņēmējdarbības izglītību (UI) saistītuplašāku stratēģisko mērķu pārskats, 2014/15

Avots: Eurydice

Ar uzņēmējdarbības izglītību saistītie mācību rezultāti joprojām ir fragmentēti un netiek uzskatīti par stratēģisku prioritāti

Neskatoties uz to, ka ziņojums atspoguļo, cik ļoti svarīgi ir uzņēmējdarbības izglītības izstrādē noteikt konkrētus mācību rezultātus, vairumā valstu stratēģiju šāda prioritātīva rīcība neparādās. Dažādu ar uzņēmējdarbības izglītību saistītu mācību rezultātu kategoriju (uzņēmējdarbības attieksmes, prasmes un zināšanas) iekļaušana izglītības saturā Eiropas valstīs nenotiek visur vienādi. Tikai 15 valstīs/reģionos

izglītības saturā iekļauj daudzpusīgu šādu mācību rezultātu klāstu.

Kopumā daudzpusīgu sasniedzamo mācību rezultātu trūkumu var definēt kā vienu no galvenajiem efektīvas, kvalitatīvas uzņēmējdarbības izglītības traucēkļiem. Mācību rezultātu iekļaušana vērtēšanas procesā arī norāda to, cik liela nozīme uzņēmējdarbības izglītībai tiek piešķirta izglītības saturā.

Eiropā joprojām trūkst stabilu un visaptverošu finansu plūsmu uzņēmējdarbības izglītības nodrošināšanai

Eiropā uzņēmējdarbības izglītības attīstību un īstenošanu finansē no valstu nacionālā budžeta un/vai Eiropas līdzekļiem. 27 no apskatītajām valstīm/reģioniem uzņēmējdarbības izglītībai atvēl valsts budžeta līdzekļus, galvenokārt virzot tos ar šo jomu saistītās stratēģijas īstenošanai.

Papildus valsts budžetam 24 valstīs/reģioni uzņēmējdarbības izglītībai saņem ES finansējumu, un vēl dažas valstis izmanto tikai ES finansējumu.

Lai gan vairāk kā puse Eiropas valstu piešķir gan valsts, gan ES budžetu uzņēmējdarbības izglītības attīstībai un īstenošanai, visā Eiropā joprojām trūkst šim mērķim paredzētu stabilu ilgtermiņa finanšu plūsmu. Tām būtu jābūt visaptverošām un konkrēti jāietver šādi elementi: stratēģijas īstenošana, izglītības saturs, skolotāju izglītība un atbalsts, kā arī – viens no uzņēmējdarbības izglītības pamatkomponentiem – sadarbība ar ieinteresētiem partneriem.

Sākumskolas izglītībā uzņēmējdarbības izglītību sāk aktīvi ieviest, bet visbiežāk to māca vidējās izglītības abos posmos

Pusē ziņojumā minēto valstu uzņēmējdarbības izglītība ir iekļauta sākumskolu programmās kā starpdisciplinārs mācību mērķis. 2014./2015. mācību gadā šī tēma tika integrēta obligāto priekšmetu programmās 14 valstu sākumskolās.

Vidējās izglītības otrajā posmā uzņēmējdarbības izglītība ir vairāk sastopama, un tās īstenošanas pieejas ir dažādākas: tā var būt kā atsevišķs

priekšmets vai kā obligāta vai neobligāta mācību priekšmeta daļa (sociālajās zinībās, ekonomikā vai uzņēmējdarbības zinībās). Tomēr ziņojums uzsver, ka diez vai uzņēmējdarbības izglītību saņems visi skolēni tādās valstīs, kurās tā ir izvēles priekšmetu nevis obligāto priekšmetu lokā, kā arī tādās, kur šī izglītība nav starpdisciplināra tēma.

Vairāk kā pusē valstu gandrīz nav vai vispār nav vadlīniju par uzņēmējdarbības mācīšanas metodēm

Lai gan vairums valstu ziņo, ka uzņēmējdarbības izglītība ir iekļauta skolu izglītības programmās, skolotājiem diezgan reti tiek sniegti konkrēti ieteikumi par mācīšanas un mācību metodēm, atstājot vietu ievērojamai autonomijas pakāpei šajā jomā. Ja arī vadlīnijas pastāv, parasti tās attiecas uz vidējās izglītības otro posmu un sākotnējo profesionālo izglītību un apmācību skolas vidē. Pētījumi rosina domāt, ka metodes, kas sniedz studentiem uzņēmējdarbības pieredzi ārpus nodarbībām skolā un sasaista viņus ar reālo pasauli, ir visbūtiskākās uzņēmējdarbības izglītībā. Tomēr

ziņojums liecina, ka tikai dažās valstīs organizē īstas uzņēmējdarbības pieredzes pasākumus, piemēram, miniuzņēmumu vai jauniešu uzņēmumu izveidi vai projektu darbu, kā regulāru un obligātu izglītības satura sastāvdaļu.

Tāpēc skaidras vadlīnijas ir svarīgas, lai skolotājiem būtu vienota izpratne par to, kādas metodes ir piemērotas uzņēmējdarbības izglītībai un kādas metodes visefektīvāk veicinās sekmīgu uzņēmējprasmju apguvi.

Uzņēmējdarbības izglītība ir reta tēma sākotnējā skolotāju apmācībā, bet biežāka – skolotāju tālākizglītībā

Uzņēmējdarbības izglītības iekļaušana sākotnējā pedagoģiskajā izglītībā (SPI) ir komplekss uzdevums, jo vairāk kā trīs ceturtdaļas Eiropas valstu/reģionu vai nu garantē autonomiju pedagoģiskās izglītības iestādēm izglītības satura jautājumos vai arī neizstrādā regulējumu vai rekomendācijas šajā jomā. Tikai septiņās izglītības sistēmās uzņēmējdarbības izglītība ir obligāta tēma noteiktos SPI kursos, piemēram, noteiktu priekšmetu skolotājiem, un tikai vienā valstī šī tēma ir obligāta visiem topošajiem skolotājiem.

Pastāvīgajā profesionālajā pilnveidē (PPP) kursu piedāvājums uzņēmējdarbības izglītības jomā ir labāks. 28 valstīs/reģionos ir īpaši šim nolūkam paredzēti kursi vismaz dažu priekšmetu skolotājiem noteiktās izglītības pakāpēs. Uzņēmējdarbības izglītībai veltītos PPP kursus māca par PPP atbildīgās institūcijas, bet dažreiz šī atbildība tiek deleģēta organizācijām un asociācijām, kas nodarbojas tieši ar šīs izglītības izstrādi. Šiem partneriem ir svarīga loma SPI un PPP, kā arī pedagoģisko materiālu izveidē un profesionālu konsultāciju nodrošināšanā skolotājiem.

Pašreiz nevienā valstī uzņēmējdarbība nav atsevišķs mācību priekšmets

Uzņēmējdarbības izglītības pilntiesīga iekļaušana skolu izglītības programmās šajā kontekstā nozīmē jau vairākus gadus īstenotu stratēģiju, kuras izpilde tiek pārraudzīta, stabilus finanšu mehānismus un mācību rezultātu izvērtēšanu. Tā nozīmē arī iekļautību SPI un PPP programmās. Šāda situācija nav nevienā no ziņojumā apskatītajām valstīm. Divas jomas, kurās attīstība nepieciešama visvairāk, ir mācību rezultāti un skolotāju izglītība.

Vispārēju un starp vairākām izglītības pakāpēm savstarpēji saskaņotu un attiecīgi arī vērtētu mācību

rezultātu izveide ir būtiski svarīga. Vēl vairāk, uzņēmējdarbības izglītības integrēšana visu skolotāju SPI un PPP, neatkarīgi no mācāmā priekšmeta un izglītības pakāpes, ir fundamentāli svarīga, ja skolēniem vēlas sniegt augstas kvalitātes izglītību.

Visbeidzot, pierādījumi liecina, ka konkrētas stratēģijas esamība, iespējams, ir visefektīvākais veids, kā valstīm pilntiesīgi iekļaut uzņēmējdarbības izglītību savās skolu programmās.

Pilns ziņojums *Entrepreneurship Education at School in Europe*

angļu valodā ir pieejams Eurydice tīmekļa vietnē <http://ec.europa.eu/eurydice>